

Doc. JUDr. Jozef Čentéš, PhD.
Generálna prokuratúra Slovenskej republiky
Katedra trestného práva, kriminológie a kriminalistiky
Právnická fakulta UK v Bratislave

ZÁKLADNÉ PRAMENE ÚPRAVY OMAMNÝCH A PSYCHOTROPNÝCH LÁTOK

V tomto článku autor venuje pozornosť základným prameňom právnej úpravy omamných látok a psychotropných látok, a to z hľadiska najmä mimotrestnej právnej úpravy. Uvedené základné pramene sú posudzované vo vzťahu k dohovorum Organizácie Spojených národov a úprave v Európskej únii. V závere článku autor sa zameriava na súčasnú mimotrestnú úpravu omamných látok a psychotropných látok v Slovenskej republike.

I. Úvod

Nedovolený obchod s omamnými látkami a psychotropnými látkami (ďalej len „OLPL“ alebo „omamné a psychotropné látky“) sa oprávnene pokladá za jeden z najzávažnejších globálnych problémov. Jeho vysoká spoločenská nebezpečnosť je daná nielen tým, že nelegálny obchod s týmito látkami sprostredkúva vzťah medzi nedovolenou ponukou a dopytom, ale najmä tým, že podporuje ich rozširovanie a vytvára tak nelegálny trh aj tam, kde dovtedy nebol rozvinutý. Preto tomuto reálnemu nebezpečenstvu musí zodpovedať aj reálna, adekvátne odpoveď **medzinárodného práva ako nástroja medzinárodného spoločenstva štátov.**¹⁾

II. Základné pramene úpravy omamných a psychotropných látok

Vzhľadom na závažnosť tohto problému sa ako prirodzený dôsledok ukázala nevyhnutnou medzinárodná spolupráca v tejto oblasti. Medzinárodnoprávny základ tvoria najmä **dohovory Organizácie Spojených národov** (ďalej len „OSN“), v ktorých sa prejavuje celosvetová filozofia riešenia tohto problému. Týmito dohovormi sú:

1. **Jednotný dohovor o omamných látkach z 31. marca 1961 v znení Protokolu o zmenách Jednotného dohovoru o omamných látkach z 25. marca 1972**
2. **Dohovor o psychotropných látkach z 21. februára 1971 a**
3. **Dohovor OSN proti nedovolenému obchodu s omamnými a psychotropnými látkami z 20. decembra 1988**

Zároveň uvádzam, že v tomto článku sa zaoberám najmä mimotrestnou právnou úpravou omamných a psychotropných látok. Trestnoprávnej úprave týchto látok mienim venovať pozornosť v osobitnom článku.

II. 1 Jednotný dohovor o omamných látkach z 31. marca 1961

Jednotný dohovor o omamných látkach (ďalej len „Jednotný dohovor“) sa pokladá za najdôležitejší dokument, upravujúci pravidlá medzinárodného práva aplikovateľné na omamné látky, ktorého cieľom bolo okrem iného **zjednotiť či nahradiť skôr podpísané medzinárodné dokumenty v tejto oblasti.**²⁾ Na rozdiel od starších medzinárodných dokumentov, ktoré **okruh kontrolovaných látok vymedzovali priamo v texte**, Jednotný dohovor už **klasifikuje omamné látky v Zoznamoch I až IV (kritérium medicínskeho použitia)**, pričom v závere Jednotného dohovoru sa uvádza **Zoznam omamných látok (všeobecne)**. Pre lepšiu orientáciu možno v skratke uviesť zaradenie omamných látok do týchto zoznamov takto: **Zoznam I** (je najdôležitejší) – všetky opiáty, kokaín a cannabis (podliehajú všetkým kontrolným opatreniam Jednotného dohovoru), **Zoznam II** – látky bežnejšie používané na lekárske účely, kde je menšie riziko zneužívania (menej prísna kontrola), **Zoznam III** – prípravky obsahujúce drogy uvedené v Zozname II v nižších koncentráciách a kontrolovaných množstvách, **Zoznam IV** – najnebezpečnejšie omamné látky, ktoré sú obzvlášť škodlivé a návykové a nemajú žiadnu alebo len malú terapeutickú hodnotu a zmluvné strany majú právo na absolútny zákaz ich

produkcie, výroby, vývozu, dovozu, obchodu alebo držby, s výnimkou vedeckého výskumu (podliehajú všetkým kontrolným opatreniam Jednotného dohovoru).

Z tohto právneho stavu vyplýva, že Jednotný dohovor obmedzuje **legálne disponovanie s omamnými látkami len na lekárske alebo vedecké účely a ostatné spôsoby nakladania s omamnými látkami zakazuje.**

Za nedostatok úpravy sa pokladá, že v Jednotnom dohovore **nie sú definované omamné látky**³⁾; výraz „omamná látka“ **označuje každú látku v Zozname I a II bez ohľadu na to, či je prírodná, alebo syntetická.**⁴⁾

V článku 4 sú zakotvené všeobecné záväzky zmluvných strán, podľa ktorých prijímú **legislatívne a správne opatrenia, potrebné na to, aby na svojom území aplikovali tento dohovor**, spolupracovali s ostatnými štátmi pri vykonávaní tohto dohovoru, upravuje sa aj postup pri riadení systému približných či štatistických údajov a pri poskytovaní informácií generálnemu tajomníkovi OSN. Z hľadiska formulácie, nepochybne ide o **záväzky znejúce za výsledok** (*obligations of result*), ktoré požadujú vytvoriť určitý stav vo vnútroštátnej sfére, pričom štátom sa ponecháva **voľnosť** spôsobu (nie však ľubovôľa), ako dosiahnuť **výsledok požadovaný medzinárodnou normou.**⁵⁾ Je evidentné, že dohovor kladie rovnaké záväzky na štáty, ktoré (*de facto*) majú rozdielne podmienky a rozdielne problémy s kontrolou omamných látok.

Z hľadiska **administratívnych ustanovení** Jednotný dohovor stanovuje pre všetky zaradené omamné látky **osobitný režim riadeného hospodárstva**, ktorý sa vzťahuje na predmetnú oblasť **od výroby cez medzinárodný obchod a distribúciu až po spotrebu.**⁶⁾ Jeho základnou charakteristikou je **povoľovací systém**, keď podľa článku 29 a 30 je možná **legálna výroba omamných látok, obchod s omamnými látkami a ich distribúcia** len na základe **licencií s výnimkou** tých prípadov, ak túto výrobu, obchod alebo distribúciu vykonáva jeden alebo niekoľko štátnych podnikov. Je zrejma snaha zabrániť, aby sa u výrobcov omamných látok nahromadilo množstvo týchto látok a makovej vňate, ktoré by prekračovalo množstvo potrebné na riadny chod podniku.

Okrem uvedených vnútorných **kontrolných opatrení sa** štáty sa zaviazali prijať prísnejšie **kontrolné opatrenia smerujúce von**, napríklad podľa článku 31 ods. 4 **pri medzinárodnom obchode** sa na každý vývoz alebo dovoz vyžaduje **vývozné alebo dovozné povolenie**, pričom pred vydaním vývozného povolenia musia štáty požadovať predloženie **dovozného povolenia, vydaného štátom dovozcu.** Tento

prísny režim je znásobený aj všeobecným záväzkom zmluvných strán podľa článku 31 ods. 1 **vedome nedovoliť** vývoz omamných látok do žiadnej krajiny alebo na žiadne územie, (...) *ak to nie je v súlade s predpismi tejto krajiny alebo tohto územia*“; hodnotí sa však aj ako presúvanie bremena vnútroštátnych kontrolných opatrení na štát vývozcu v záujme ochrany iného štátu pred nedovoleným dovozom omamných látok.⁷⁾ V súvislosti s *komerčným využitím* omamných látok Jednotný dohovor vymedzuje pojem **nedovolený obchod** – je ním pestovanie alebo akýkoľvek obchod s omamnými látkami, ktorý je v rozpore s cieľmi tohto dohovoru.⁸⁾ Za zmienku stojí aj **zásadné obmedzenie** v oblasti konečnej fázy nakladania s omamnými látkami, t. j. **spotreby**, keď podľa článku 30 ods. 2b **poskytovať alebo rozdeľovať tieto látky súkromným osobám možno len na lekárske predpis s výnimkou liečebných účelov**.

Cieľom Jednotného dohovoru bolo aj vytvoriť podmienky na vybudovanie orgánov vykonávajúcich ustanovenia tohto dohovoru a plnenie funkcií v oblasti **medzinárodnej kontroly omamných látok**, ktoré boli zverené **Komisií pre omamné látky a Medzinárodnému úradu pre kontrolu omamných látok (INCB)**. Pokiaľ ide o záväzky zmluvných strán poskytovať týmto medzinárodným orgánom **informácie**, tu si možno všimnúť, že v článku 19 ide o **odhady** potrebného množstva drog (omamných látok) na legálne účely na rok (*kontrola ex ante*) a v článku 20 o **štatistické údaje o ich skutočnej produkcii alebo výrobe** (*kontrola ex post*).⁹⁾ Na dodržiavanie Jednotného dohovoru na národnej úrovni mali vnútri štátov dohliadať **štátne agentúry pre ópium**.

Nesporný význam tohto Jednotného dohovoru spočíva okrem už uvedených skutočností aj v tom, že v článku 33 ustanovuje povinnosť zmluvných štátov **nepripustiť držbu drog** (látok zaradených v Jednotnom dohovore – pozn. autora) s výnimkou zákonného povolenia. S týmto článkom súvisí tiež článok 36 ods. 1 Jednotného dohovoru, zakotvujúci aj **trestné (represívne) ustanovenia**, na základe ktorých sa každá zmluvná strana zaviazala urobiť opatrenia potrebné na to, aby boli pestovanie, produkcia, výroba, ťažba, príprava, držba, ponuka, uvádzanie do predaja, distribúcia, kúpa, predaj, dodanie z akéhokoľvek dôvodu, sprostredkovanie, odoslanie, vypravenie cez tranzit, doprava, dovoz a vývoz omamných látok, nezodpovedajúci ustanoveniam tohto dohovoru, **považované za trestný čin** (trestným ustanoveniam Jednotného dohovoru mienim venovať pozornosť v osobitnom článku – pozn. autora).

Význam Jednotného dohovoru vzrástol aj tým, že kontrolné opatrenie pre omamné látky, ktoré zaviedol, boli ďalej posilnené **Protokolom o zmenách Jednotného dohovoru o omamných látkach z roku 1961** (ďalej len „protokol“), dohodnutým 25. marca 1972 v Ženeve.¹⁰⁾ Dôvodom prijatia protokolu bolo najmä **posilnenie úlohy úradu** a rozšírenie povinnosti zmluvných strán v oblasti **odhadu spotreby omamných látok** (právo úradu upraviť odhady podľa svojho uváženia; odhady sa vzťahujú nielen na potreby a zásoby, ale aj na rozlohu pozemkov určených na pestovanie maku a na približné množstvo ópia, ktoré bude vyprodukované).

Poukazujem najmä na článok 14 protokolu, ktorý zmenil článok 36 ods. 1 Jednotného dohovoru, upravujúci trestné ustanovenia. Označený článok protokolu reaguje na skutočnosť, že podľa článku 36 ods. 1 sa trestného činu môžu dopustiť tiež osoby závislé od omamnej látky. Z tohto dôvodu sa v ňom pripúšťa možnosť alternatívy vo vzťahu k potrestaniu, a to k väzeniu alebo inému trestu odňatia slobody (uvedenému článku protokolu mienim venovať pozornosť v osobitnom článku – pozn. autora).¹¹⁾

Rovnako treba spomenúť ustanovenia článku 15 protokolu, podľa ktorého budú zmluvné strany venovať osobitnú pozornosť prevencii a prijímať praktické opatrenia na účely **prevencie** zneužívania omamných látok a včasného zistenia, liečenia, výchovy, doliečenia, rehabilitácie a nového začlenenia osôb, ktorých sa to týka, do spoločnosti. V konečnom dôsledku išlo o opatrenia na elimináciu kriminality, ktoré mali za cieľ oslabiť vplyv kriminogénnych faktorov v predmetnej oblasti. Zmluvné strany si už plne uvedomovali, že práve prevencia je tým, čo musí nutne predchádzať kontrolným mechanizmom a represívnym opatreniam. Ak sa majú dosiahnuť dobré výsledky v boji s týmto celospoločenským problémom z hľadiska medzinárodného i vnútroštátneho, tak aj prevencia musí byť riadna a včasná a štáty musia svoje úsilie koordinovať, aby tieto svoje ciele dosiahli. Ako ukázal ďalší vývoj, **priorizovanie prevencie pred represiou** začalo mať opodstatnenie. Protokol tiež umožnil zmluvným stranám zakázať pestovanie ópiového maku, kríka koky a rastliny konopy v záujme ochrany verejného zdravia a zabránenia nedovolenému obchodu vrátane ich zhabania a zničenia.

Význam Jednotného dohovoru v znení protokolu o zmenách Jednotného dohovoru možno stručne zhrnúť týmito slovami: je to „*viacúčelový medzinárodnoprávny inštrument, ktorý predvída nielen administratívne (kontrola drog*

od výroby cez medzinárodný obchod a distribúciu až po spotrebu), ale tiež trestné opatrenia, aj keď len v obmedzenom rozsahu“.¹²⁾

II. 2 Dohovor o psychotropných látkach z 21. februára 1971

V súvislosti so zvyšujúcim sa zneužívaním **psychofarmák, ktoré nepodliehali medzinárodnej kontrole podľa Jednotného dohovoru** bol vypracovaný **Dohovor o psychotropných látkach**.¹³⁾

Tento dohovor v článku 1 definuje základné pojmy, dôležité pre orientáciu v oblasti psychotropných látok a účinného boja proti nim. **Psychotropná látka** je označená ako (...) *každá látka, či prírodná, alebo syntetická, alebo každý prírodný materiál uvedený v Zozname I až IV*.¹⁴⁾ Zároveň si treba všimnúť, že popri tomto **striktnom** vymedzení psychotropných látok existuje tu aj ich **všeobecné** vymedzenie, keď podľa článku 1 písm. g) dohovoru v spojení s článkom 2 ods. 4 na základe stanovených kritérií Svetovou zdravotníckou organizáciou (ďalej len „SZO“) navrhuje komisii pre omamné látky zaradenie látok do príslušného zoznamu. Pre úplnosť uvádzam, že z článku 2 ods. 4 tohto dohovoru vyplýva, že pre zaradenie novej látky do jedného zo štyroch zoznamov sa vyžaduje schopnosť takejto látky vyvolať stav závislosti a stimuláciu alebo útlm centrálnej nervovej sústavy prejavujúci sa halucináciami alebo poruchami motorickej funkcie alebo myslenia alebo chovania alebo vnímania alebo nálady. Súčasne sa vyžaduje existencia dôkazov, že takáto látka sa zneužíva alebo pravdepodobnosť jej zneužívania, tak že spôsobí problémy pre zdravie obyvateľstva alebo spoločenské problémy.

Stručne možno uviesť, že v týchto zoznamoch sú látky zaradené takto: **Zoznam I** – látky s vysokým rizikom zneužívania a vážnym nebezpečenstvom pre verejné zdravie, ktoré majú veľmi malú alebo žiadnu liečebnú hodnotu, ako halucinogény (LSD, DMT, psilocybín a ďalšie); **Zoznam II** – látky s rizikom zneužívania a vážnym nebezpečenstvom pre verejné zdravie, ktoré majú veľmi nízku, alebo stredne nízku, alebo strednú liečebnú hodnotu, ako stimulanty typu amfetamínu, ale aj niektoré analgetiká; **Zoznam III** – látky s rizikom zneužívania a vážnym nebezpečenstvom pre verejné zdravie, ktoré však majú priemernú až vysokú liečebnú hodnotu, ako barbituráty; **Zoznam IV** – látky, ktoré predstavujú menšie nebezpečenstvo pre verejné zdravie a majú terapeutickú hodnotu od veľmi nízkej až po vysokú, ako rôzne hypnotiká, analgetiká a upokojujúce prostriedky.

Podľa ďalších definícií sa **za výrobu** označujú (...) „všetky postupy, ktorými možno získať psychotropné látky, pričom výroba zahŕňa tiež čistenie a premenu psychotropných látok na iné psychotropné látky, ako aj výrobu prípravkov okrem tých, ktoré sa pripravujú v lekárňach na lekárske predpis“; **vývozom a dovozom** sa označuje, (...) „každý podľa príslušného významu, fyzické premiestnenie psychotropnej látky z jedného štátu do druhého“; **nedovoleným obchodom** sa rozumie (...) „výroba psychotropných látok alebo obchod s nimi v rozpore s ustanoveniami tohto dohovoru“ (komerčné využitie psychotropných látok).

Za významné sa všeobecne pokladá to, že Dohovor o psychotropných látkach **rozšíril medzinárodnú kontrolu** o veľkú skupinu priemyselne vyrábaných látok, ktoré dokážu meniť náladu a správanie ľudí a môžu vytvárať závislosť¹⁵⁾ (približne 105 psychotropných látok) a vyzval na prísnejšiu kontrolu **obzvlášť nebezpečných látok**, ako napríklad LSD. Zároveň pri porovnaní s Jednotným dohovorom novum je aj v tom, že podľa článku 16 ods. 4 je povinnosť zmluvných strán poskytovať Úradu ročne **štatistické údaje odstupňovaná podľa kontrolovaných látok, zaradených v Zoznamoch I až IV**, pričom najpodrobnejšie sú pri Zozname I a II. Negatívom však je, že uvedený dohovor nezakotvil povinnosť posielat' **odhady týchto látok**.¹⁶⁾

Aj v Dohovore o psychotropných látkach (analogicky, ako je to pri Jednotnom dohovore – pozn. autora) sú v článku 23 zrejme **záväzky za výsledok** (*obligations of result*) a **voľnosť vo voľbe prostriedkov na dosiahnutie požadovaného výsledku sa explicitne nezakotvuje, ale ani nevylučuje**, preto zmluvné strany môžu v ich vnútroštátnej legislatíve prijať striktnnejšie opatrenia, a to s prihliadnutím na svoje konkrétne podmienky a odlišnosti (politické, spoločenské, ekonomické a ďalšie). Aj keď sa nevyžaduje absolútna uniformita, na druhej strane túto vnútroštátnu voľnosť **nemožno absolutizovať**, keďže jej mantinely sú dané práve dodržaním cieľa sledovaným medzinárodnými dokumentmi. To však nevyhnutne implikuje zodpovednosť každého štátu za to, aby legislatíva nezostala len prázdnu formou bez obsahu, ale musia byť prijaté konkrétne, **realizovateľné** opatrenia vnútri štátov, ktoré sú v relevantnom čase nutné na dosiahnutie cieľa dohovoru.

Z hľadiska **kontrolných mechanizmov vnútri štátov** obmedzenia nemajú byť na úkor prístupnosti týchto látok **na lekárske účely**, ale má sa iba zamedziť ich **zneužitiu**. Myslím si, že treba vždy citlivo hľadať vzťah primeranej a spravodlivej rovnováhy medzi uvedenými obmedzeniami v prospech verejných záujmov, ktoré nemožno absolutizovať od záujmov jednotlivcov. V súlade s týmto dohovorom v článku

8 vyžaduje (**povolenia**) **licencie** na výrobu a distribúciu látok uvedených v Zoznamoch II až IV, ako aj obchod s nimi (vrátane vývozného a dovozného). Pre látky uvedené v Zozname I platí v článku 7 **absolútny zákaz** ich používania s výnimkou veľmi obmedzených liečebných a vedeckých účelov, aj to pod veľmi prísnou kontrolou a na základe osobitného povolenia, ktoré sa vyžaduje aj na ich výrobu, distribúciu a držbu, navyše na vývoz a dovoz (až na niektoré výnimky), musia byť splnené okrem dovozného a vývozného povolenia aj osobitné (špeciálne) podmienky. Z uvedeného výpočtu, týkajúceho sa **medzinárodného obchodu**, možno povedať, že tento dohovor v článku 12 obsahuje približne analogické **kontrolné mechanizmy** ako Jednotný dohovor v článku 31 okrem všeobecného záväzku zakotveného v článku 31 ods. 1.¹⁷⁾ Toto však bolo nahradené **ochranárskym opatrením** v prospech konkrétneho štátu, ktorý výslovne prejaví zamietavé stanovisko na dovoz určitých látok na jeho územie (tzv. **fakultatívny zákaz**).¹⁸⁾

Za **zásadné** treba pokladať aj ustanovenie článku 9, ktoré (rovnako ako článok 30 ods. 2b Jednotného dohovoru) **podstatne zužuje okruh osôb, ovplyvňujúcich vydanie týchto nebezpečných látok do obehu (jednotlivcovi)**, keď predpisovať a vydávať látky zo Zoznamu II až IV môže na základe lekárskeho predpisu iba osoba s najvyššou úrovňou lekárskeho vzdelania. Rovnako v spojitosti s týmto poukazujem aj na dikciu článku 10 ods. 1 tohto dohovoru, podľa ktorého *musí byť, kde je to uskutočniteľné, na štítku a v každom prípade na pribalenom letáku spotrebiteľského balenia psychotropných látok uvedený návod na použitie vrátane výstrahy a varovania*. S týmto ustanovením korešponduje aj ustanovenie odseku 2 tohto článku, podľa ktorého každá zmluvná strana „*zakáže reklamu psychotropných látok určenú širokej verejnosti*“.

V tejto súvislosti treba chápať aj význam **opatrení proti zneužívaniu psychotropných látok**, ktoré sú upravené v článku 20 dohovoru, kde sa okrem iného kladie prvoradý dôraz na posilnenie **prevencie**, (...), „*aby sa predchádzalo zneužívaniu psychotropných látok a zabezpečilo včasné odhalenie, liečenie, výchova a rehabilitácia postihnutých osôb, ako aj starostlivosť o ne po skončení liečby a ich znovuzapojenie do spoločnosti*.“¹⁹⁾ Na tento účel budú štáty podporovať prípravu personálu na liečenie a rehabilitáciu osôb, ktoré zneužívajú psychotropné látky. Tu je zrejmé, že štáty si už uvedomovali význam toho, že s problémom možno účinne bojovať len vtedy, keď ho dobre poznáme. V týchto intenciách sa štáty zaviazali, že

budú pomáhať osobám, ktoré to pri výkone svojho povolania potrebujú, že budú získavať znalosti o problematike zneužívania psychotropných látok a predchádzať ich zneužívaniu a budú tiež podporovať, aby sa tieto znalosti rozšírili v širokej verejnosti.

Trestné ustanovenia tohto dohovoru (proti zneužívaniu psychotropných látok) zakotvujú **trestný postih konaní**, ktoré sú uvedené v článku 22 dohovoru (trestným ustanoveniam mienim venovať pozornosť v osobitnom článku).

II. 3 Dohovor OSN proti nedovolenému obchodu s omamnými a psychotropnými látkami z 20. decembra 1988

V súvislosti so snahou OSN účinnejšie koordinovať boj proti nedovolenému obchodovaniu s OLPL zohrala významnú úlohu konferencia OSN vo Viedni, na ktorej bol 20. decembra 1988 prijatý **Dohovor OSN proti nedovolenému obchodu s omamnými a psychotropnými látkami** (ďalej len „Dohovor OSN proti nedovolenému obchodu s OLPL“).²⁰⁾

Dôvod prijatia tohto dohovoru vyplýva už z jeho úvodu, a je ním znepokojenie zmluvných strán (...) *„nad rozsahom a stúpajúcim trendom nezákonnej výroby, dopytu a obchodu s OLPL, ktoré predstavujú vážne ohrozenie zdravia a blaha ľudí a nepriaznivo ovplyvňujú ekonomické, kultúrne a politické základy spoločnosti“*. Niektorí autori v tejto súvislosti uvádzajú, že táto situácia si nepochybne vyžiadala urgentnú a účinnú reakciu každého štátu, zameranú na efektívne eliminovanie tohto nežiaduceho fenoménu²¹⁾ a rovnako aj posilnila ich želanie *„uzavrieť komplexný, účinný a operatívny medzinárodný dohovor orientovaný najmä na boj proti nedovolenému obchodu“*. Definícia **nedovoleného obchodu ako nedovoleného konania** je uvedená v článku 1 písm. m) v spojení s článkom 3 ods. 1 a 2 tohto dohovoru .

Možno oprávnene konštatovať, že *„nejde len o rozšírenie okruhu skutkovej podstaty, ktorú sa zmluvné strany zaviazali inkriminovať vo svojom vnútroštátnom práve, ale aj o ďalšie opatrenia, ako je zmrazenie a konfiškácia výnosov a majetku získaných z obchodu s drogami, prielom bankového tajomstva, umožňujúci orgánom činným v trestnom konaní a súdom získať bankové, finančné a obchodné záznamy.*

²²⁾²³⁾ V tomto dohovore je venovaná pozornosť aj **jurisdikcii, konfiškácii a vzájomnej právnej pomoci** medzi zmluvnými stranami na zabránenie

nedovolenému obchodu s OLPL ako spoločensky nežiaduceho fenoménu, najmä z aspektu medzinárodnej organizovanej trestnej činnosti. (podrobnejšie sa problematike trestnoprávnej úpravy mienim venovať v osobitnom článku – pozn. autora).

Pôsobnosť dohovoru sa rozšírila aj na **prekurzory**, označené podľa článku 12 za látky často používané pri nezákonnej výrobe OLPL. Tieto látky sú uvedené v tabuľke I a II prílohy dohovoru (podrobnejšie sa problematike prekurzorov mienim venovať v osobitnom článku – pozn. autora).²⁴⁾

Súčasne uvádzam, že Dohovor OSN proti nedovolenému obchodu s OLPL z hľadiska svojho dosahu a komplexnosti úpravy v oblasti potláčania nedovoleného obchodu s OLPL a prekurzormi je oprávnené pokladať za jeden z najvýznamnejších medzinárodne právnych dokumentov prijatých v tejto oblasti. Na dôležitosť tohto dohovoru možno poukázať aj v súvislosti s medzinárodnou spoluprácou pri potláčaní nedovoleného obchodu s OLPL na mori.²⁵⁾

III. Omamné a psychotropné látky a Európska únia

Z hľadiska Európskej únie (ďalej len „EÚ“) je venovaná trvalá pozornosť aj legislatívnej úprave nových látok, ktoré nie sú uvedené v žiadnej z príloh Dohovorov o OLPL (pozri predchádzajúcu časť tohto článku), môžu však predstavovať ohrozenie života a zdravia porovnateľné s týmito látkami. Na podklade najmä týchto okolností je veľmi dôležité vytvorenie mechanizmu identifikovania nových látok, hodnotenia ich účinkov, ako aj výmeny informácií o nich, za účelom posúdenia možnosti rozhodovacieho procesu, prostredníctvom ktorého sa môžu dostať pod kontrolu (spravidla ako OLPL) aj v členských štátoch EÚ (ďalej len „členské štáty“).

III.1 Rozhodnutie Rady Európskej únie 2005/387/SVV z 10. mája 2005 o výmene informácií, hodnotení rizika a kontrole nových psychoaktívnych látok

Právnym rámcom, vytvárajúcim na úrovni EÚ predpoklady riešenia problematiky nových látok, je **rozhodnutie Rady Európskej únie 2005/387/SVV z 10. mája 2005 o výmene informácií, hodnotení rizika a kontrole nových psychoaktívnych látok (ďalej len „rozhodnutie Rady 2005/387/SVV“)**.²⁶⁾ Zmysel rozhodnutia Rady 2005/387/SVV možno ustáliť z článku 1 a je ním vytvorenie

mechanizmu rýchlej výmeny informácií o nových psychoaktívnych látkach. Označené rozhodnutia ustanovuje tiež hodnotenie rizík súvisiacich s týmito látkami s cieľom umožniť, aby sa opatrenia uplatniteľné v členských štátoch EÚ pre kontrolu OLPL vzťahovali aj na nové psychoaktívne látky.

Na účely tohto rozhodnutia sú tieto látky definované nasledovne. **Nová psychoaktívna látka** podľa článku 3 písm. a) rozhodnutia Rady znamená „novú omamnú látku alebo psychotropnú látku v čistej forme alebo v prípravku“. Nová omamná látka podľa článku 3 písm. b) znamená „látku v čistej forme alebo v prípravku, ktorá nie je uvedená v žiadnej z príloh Jednotného dohovoru a ktorá môže predstavovať ohrozenie verejného zdravia porovnateľné s látkami uvedenými v prílohe I, II alebo IV“. Nová psychotropná látka podľa článku 3 písm. c) znamená „látku v čistej forme alebo v prípravku, ktorá nie je uvedená v žiadnej z príloh Dohovoru o psychotropných látkach a ktorá môže predstavovať ohrozenie verejného zdravia porovnateľné s látkami uvedenými v prílohe I, II, III alebo IV“. Prípravok podľa § 3 písm. f) znamená „zmes obsahujúcu novú psychoaktívnu látku“. Z vymedzenia týchto látok vyplýva, že sa **vzťahuje na látky, ktoré sa nenachádzajú v žiadnej z príloh Jednotného dohovoru alebo Dohovoru o psychotropných látkach**. Toto rozhodnutie sa tiež vzťahuje na konečné produkty, ktoré nie sú prekurzormi.²⁷⁾

Vo vzťahu na rozhodnutie Rady 2005/387/SVV považujem za potrebné zvýrazniť potrebu **vytvorenia mechanizmu na rýchly zber, analýzu a výmenu informácií o nových psychoaktívnych látkach**, ktoré môžu predstavovať hrozbu pre verejné zdravie a sociálnu hrozbu, čím umožňuje inštitúciám EÚ a členským štátom konať v súvislosti s novými omamnými látkami a novými psychotropnými látkami, ktoré sa objavia na európskej drogovej scéne. Takýmito inštitúciami sú Európske monitorovacie stredisko pre drogy a drogovú závislosť (EMCDDA) a Európsky policajný úrad (Europol), ktoré v spolupráci s národnými kontaktnými miestami siete Reitox (európska informačná sieť o drogách a drogovej závislosti) a národnými ústredňami Europolu prijímajú, zisťujú a poskytujú informácie o výrobe nových psychoaktívnych látok, a prípravkoch obsahujúcich tieto látky, o obchodovaní s nimi a o ich používaní vrátane informácií o ich možnom lekárskom využití.²⁸⁾

Príkladom potreby výmeny informácií v rámci vytvoreného systému včasného varovania bolo rýchle rozšírenie informácií o meta-Chlórfenylpiperazíne, chemicky 1-(3chlórefenyl)-piperazín (ďalej len „mCPP“) v roku 2005. Objavenie mCPP ilustruje skutočnosť že tí, čo sú zapojení do nedovolenej výroby OLPL, neustále hľadajú

možnosti výroby nových látok, ktoré by mohli byť uvedené na trh – v tomto prípade, aby umožnili alebo modifikovali účinok MDMA (extáza). Takáto inovácia si vyžaduje reakciu, pretože potenciál týchto látok spôsobovať závažné zdravotné problémy je neznámy. Systém včasného varovania²⁹⁾, zavedený rozhodnutím Rady 2005/387/SVV, predstavuje dôležitý mechanizmus zasahovania do procesu, v ktorom je ohrozované zdravie mladých Európanov osobami, ktoré sa usilujú o zisk vyhýbaním sa súčasným protidrogovým kontrolným mechanizmom.

Rozhodnutie Rady 2005/387/SVV upravuje tiež **hodnotenie rizika**, ktoré je spôsobené používaním **novej psychoaktívnej látky**, jej výrobou a obchodovaním s ňou, zapojenie organizovaného zločinu a možné dôsledky kontrolných opatrení.³⁰⁾ Zmyslom tejto úpravy je dosiahnuť, aby sa opatrenia vo vzťahu k novým psychoaktívnym látkam (platné v členských štátoch pre kontrolu OLPL) mohli aplikovať obdobne a aby tejto okolnosti bola prispôsobená aj legislatívna úprava napr. z hľadiska klasifikácie OLPL, pôsobnosti trestného práva a pod.

V rozhodnutí Rady 2005/387/SVV sú upravené aj **kontrolné opatrenia**, ktoré prijímajú členské štáty, za predpokladu, že o tom rozhodne Rada EÚ.³¹⁾ Uvedené rozhodnutie predpokladá, že najneskôr do jedného roka odo dňa rozhodnutia Rady EÚ členské štáty prijmú kontrolné opatrenia a trestný postih potrebné na vystavenie novej psychotropnej látky. Uvedené opatrenia realizujú členské štáty v súlade s vnútroštátnym poriadkom na základe záväzkov vyplývajúcich z Dohovoru o psychotropných látkach. Obdobne postupujú členské štáty vo vzťahu k novej omamnej látke (v zmysle vnútroštátnej úpravy a záväzkov vyplývajúcich z Jednotného dohovoru).

III. 2 Systém klasifikácie omamných látok a psychotropných látok v pôvodných členských štátoch

Na podklade okolností, ktorým venuje pozornosť v tejto časti článku považujem za vhodné zmieniť sa o systéme klasifikácie OLPL v pôvodných členských štátoch.

Podľa dostupných informácií z EMCDDA systémy klasifikácie OLPL používané v pôvodných členských štátoch sú rôzne.³²⁾ Spoločné pre tieto štáty je, že používajú **individuálny zoznam**, v ktorom sa uvádzajú chemické definície jednotlivých látok.

Dopĺňať ho môže alternatívny systém kontroly, ktorý členské štáty zaviedli ako rýchlu reakciu na hrozbu novej psychoaktívnej látky. Môže ho predstavovať:

- **generický systém** (zaradenie definície, ktorá sa vzťahuje na celú rodinu látok),
- **núdzový zoznam** (rýchly, ale dočasný zoznam jednotlivých látok),
- **zrýchlený systém**, ktorý sa od núdzového zoznamu líši v tom, že je permanentný.

Z týchto informácií vyplýva, že z pôvodných 15 členských štátov používajú generický systém dva (Írsko a Veľká Británia). Päť štátov³³⁾ používa typ núdzového zoznamu alebo zrýchlený systém. Reakcie týchto štátov sa teda pohybujú od systému, v ktorom sa využívajú právomoci štátu na urgentné prijatie legislatívy na akúkoľvek tému, až po systém ustanovený v zákone a drogách, špecificky vytvárajúci možnosť rýchlo zareagovať na hrozbu novej drogy. V roku 1999 Švédsko, vychádzajúc z nového právneho rámca, zaviedlo doplnkový systém umožňujúci kontrolovať látky, ktoré ešte neboli uznané ako OLPL čo je skutočne rýchlejší postup, nakoľko si nevyžaduje vedecké vyhodnotenie. Taliansko môže využiť všeobecné oprávnenie požiadať výskumné laboratórií o prednostné vyhodnotenie látky. V skutočne však nejde o osobitný systém, ale len o právomoc urýchliť jedno štádium existujúceho postupu.

Tento systém môže sčasti závisieť od schopnosti štátu klasifikovať nové látky. V 14 z 15 krajín existuje primárny zákon o kontrole drog, ktorý ustanovuje štandardný postup umožňujúci štátu zaradiť na zoznam kontroly nové látky. V Portugalsku zákon o drogách neuvádza žiadny postup, čo znamená, že pri novelizácii primárnej legislatívy sa uplatňuje štandardný postup. V deviatich krajinách³⁴⁾ je v rámci klasifikácie potrebné látky zaradiť do zoznamu (tabuľky a pod.) pripojeného k hlavnému drogovému zákonu; v piatich krajinách³⁵⁾ sa majú látky zaradiť do zoznamov vytvorených na základe osobitných vyhlášok. V Írsku sa látky obyčajne nezaraďujú do prílohy k hlavnému zákonu o drogách, pretože by to znamenalo nutnosť použiť zdĺhavý postup, ktorý je predpísaný na zmenu primárnej legislatívy, ale „vyhlásia” sa za kontrolovanú drogu na účely zákona, čo je v podstate ekvivalentom ich zaradenia na uvedený zoznam.

Povaha zoznamu alebo postup používaný pri jeho zmene (v tomto prípade zaradením novej látky) môže ovplyvniť rýchlosť, a akou je možné zoznam zmeniť, a tým aj nutnosť „rýchleho” klasifikačného systému. Zoznamy, ktoré sa môžu zmeniť

jednoducho na základe podpisu ministra buď preto, že ide o ministerské vyhlášky alebo preto, že takýto postup ustanovuje hlavný zákon o drogách, sa teda môžu meniť rýchlejšie ako zoznamy, pri ktorých je vzhľadom na ich povahu (parlamentný zákon, ktorý sa môže meniť len so súhlasom parlamentu) alebo na ustanovený postup („túto zmenu musí schváliť parlament“) treba uskutočniť viacero krokov.³⁶⁾

III. Právna úprava omamných a psychotropných látok v Slovenskej republike

Najdôležitejším právnym predpisom z hľadiska mimotrestnej právnej úpravy OLPL je **zákon č. 139/1998 Z. z. o omamných látkach, psychotropných látkach a prípravkoch**, (ďalej len „zákon o omamných látkach, psychotropných látkach a prípravkoch“). Doteraz bol tento zákon novelizovaný päťkrát, a to **zákonom č. 260/1999 Z. z., č. 13/2004 Z. z., č. 633/2004 Z. z., č. 330/2007 Z. z. a 455/2007 Z. z.** Závažnosť tohto zákona je daná predovšetkým jeho úpravou nakladania s OLPL, prípravkami, ako aj definovaním pojmu omamná látka a psychotropná látka, ktoré majú zásadný význam pre aplikovanie textu samotného zákona, ako aj hmotného trestného práva. Vzhľadom na komplexnosť úpravy problematiky nakladania s OLPL v tomto zákone tak do popredia vystupuje **subsidiárny charakter hmotného trestného práva** (uvedenej problematike mienim venovať pozornosť v osobitnom článku – pozn. autora).

Z hľadiska koncepcie bol návrh zákona o omamných látkach, psychotropných látkach a prípravkoch vypracovaný podľa modelovej legislatívy OSN v spolupráci s Medzinárodným úradom pre kontrolu narkotík pri OSN so sídlom vo Viedni (ďalej len „Medzinárodný úrad“). Podľa dôvodovej správy k zákonu (...) *„nutnosť urýchlene prijať novú, samostatnú úpravu návykových látok si vyžaduje aj nebezpečný vývoj situácie v drogovej oblasti a z toho vyplývajúca nutnosť účinnejších opatrení proti nezákonnému používaniu drog v Slovenskej republike“*.³⁷⁾ Týmto zákonom boli do **slovenského právneho poriadku prvý raz komplexne premietnuté záväzky, ktoré Slovenskej republike vyplývajú z medzinárodných dohovorov, týkajúcich sa OLPL** (pozri najmä úvod článku).

Predmetom úpravy tohto zákona podľa § 1 je *„ustanovenie podmienok na pestovanie, výrobu, kontrolu, veľkodistribúciu, výdaj, používanie na vedecké,*

výskumné, výučbové a expertízne činnosti, na dovoz, vývoz a tranzit omamných látok, psychotropných látok a prípravkov“.

Z hľadiska OLPL uvádzame, že sú v označenom zákone definované samostatne (obsahová zložka) a sú uvedené v príslušnom zozname (formálna zložka). Deliacim kritériom medzi nimi je najmä miera závažnosti zdravotných a psychosociálnych následkov.

Omamnými látkami sú podľa § 2 ods. 1 *látky vyvolávajúce návyk a psychickú a fyzickú závislosť charakterizovanú zmenami správania so závažnými zdravotnými a psychosociálnymi následkami. Psychotropnými látkami* sú podľa § 2 ods. 2 *látky ovplyvňujúce stav ľudskej psychiky pôsobením na centrálny nervový systém s menej závažnými zdravotnými a psychosociálnymi následkami. Prípravkami* sú podľa § 2 ods. 3 *zmesi látok alebo roztoky látok obsahujúce jednu alebo viac OLPL, a to bez ohľadu na ich fyzikálny stav, okrem prírodne sa vyskytujúcich zmesí látok a roztokov látok. V § 2 ods. 4 a 5 sa vymedzuje, čo sa na účely tohto zákona rozumie veľkodistribúciou a výdajom.*

Zákon o omamných látkach, psychotropných látkach a prípravkoch pri definovaní týchto **regulovaných látok** podáva ich **taxatívny výpočet** v súlade s medzinárodnými dohovormi v tejto oblasti (príloha č. 1 obsahuje všetky omamné látky uvedené v Jednotnom dohovore o omamných látkach a všetky psychotropné látky uvedené v Dohovore o psychotropných látkach.

Zároveň uvádzam, že z hľadiska klasifikácie zákon o omamných látkach, psychotropných látkach a prípravkoch upravuje individuálny zoznam OLPL, v ktorom sa uvádzajú chemické definície jednotlivých látok. Podľa § 3 zatriedňovanie OLPL podlieha **dvom kritériám**, a to posúdeniu rozsahu možného škodlivého účinku na zdravie pri ich zneužití a posúdeniu významu látky na liečebné účely. Na základe týchto kritérií a v súlade s Jednotným dohovorom a Dohovorom o psychotropných látkach sa všetky látky zaraďujú do **troch skupín** uvedených v prílohe č. 1 tohto zákona, a to **OLPL I. skupiny**, ktoré sú vysoko nebezpečné a nepoužívajú sa na liečebné účely, preto je absolútny zákaz zaobchádzania s nimi okrem taxatívne stanovených prípadov (na účely výskumnej, výučbovej a expertíznej činnosti), a **OLPL II. a III. skupiny**, pri ktorých zákon vymedzuje, kto a za akých podmienok môže s nimi zaobchádzať. Z týchto skupín sa OLPL vyradujú alebo preradujú do inej skupiny podľa rozhodnutia Medzinárodného úradu.

Z uvedeného vyplýva, že v podmienkach Slovenskej republiky sa uplatňuje zaraďovanie nových OLPL do zoznamov kontrolovaných látok na základe **primárnej legislatívy**, a tou je zákon o omamných látkach, psychotropných látkach a prípravkoch, ktorého prílohu tvoria zoznamy regulovaných (kontrolovaných) látok podľa dohovorov. Z hľadiska doterajších noviel tohto zákona boli k zaraďovaniu týchto látok podstatné zákony č. 260/1999 Z. z., 13/2004 Z. z. a 455/2007 Z. z.

Novelou vykonanou **zákonom č. 260/1999 Z. z.** sa na základe odporúčania Medzinárodného úradu dopĺňa príloha č. 1 Zoznam omamných a psychotropných látok zaradených do I., II. a III. skupiny a rozširuje sa zoznam omamných látok obsiahnutých vo **vyňatých prípravkoch**; vzhľadom na to, že povolené množstvo a koncentrácia nových omamných látok v nedelenom prípravku nie sú rovnaké, v prílohe č. 2 sa uvádza zoznam vyňatých prípravkov s uvedením názvu omamnej látky, obsiahnutej vo vyňatých prípravkoch a jej povolené množstvo a koncentrácia v nedelenom prípravku.

Zákom č. 13/2004 Z. z. sa doplnila príloha č. 1 o omamné látky a psychotropné látky, ktoré sa zaraďujú do zoznamu omamných a psychotropných látok zaradených do I., II. a III. skupiny na základe rezolúcií OSN č. E/CN.7/2001/L.1/Add.1, č. E/CN.7/2001/L.10/Rev.1 a oznámenia č. E/CN.7/2003/12.

Zákom č. 455/2007 Z. z. bola doplnená príloha č. 1 o novú psychotropnú látku, a to mCPP (meta-chlórfenylpiperazín), ktorá sa zaradila do zoznamu psychotropných látok I. skupiny. Pre úplnosť uvádzam, že podnet na vypracovanie zákona predložil generálny sekretariát Výboru ministrov pre drogové závislosti a kontrolu drog Úradu vlády Slovenskej republiky na základe správy Európskeho monitorovacieho centra pre drogy (EMCDDA) a Europolu,³⁸⁾ ako aj na základe údajov z Kriminologického a expertízneho ústavu pri Prezídium Policajného zboru o stave používania tejto látky v Slovenskej republike.³⁹⁾

Z hľadiska **právneho režimu zaobchádzania s OLPL** zákon hovorí o **dovolenom zaobchádzaní a nedovolenom zaobchádzaní**, pričom nedovoleným zaobchádzaním s OLPL je zaobchádzanie **iným spôsobom, ako ustanovuje tento zákon**. V súlade s týmto uvedený pojem používa aj Trestný zákon v spoločnom nadpise nad skutkovou podstatou trestných činov uvedených v § 171 až 173 – **„Nedovolená výroba omamných a psychotropných látok, jedov alebo prekurzorov, ich držanie a obchodovanie s nimi“**, pričom v samotnom texte týchto ustanovení,

rovnako ako v § 135 – *Prechovávanie drog pre vlastnú potrebu* sa uvádza pojem „**neoprávnene**“.

Podľa dikcie § 4 ods. 1 **zaobchádzať s OLPL môže** „*len fyzická osoba alebo právnická osoba, ak splní podmienky ustanovené týmto zákonom, a to na základe povolenia, ktoré vydáva Ministerstvo zdravotníctva Slovenskej republiky*“. Toto povolenie sa vydáva na základe žiadosti o vydanie povolenia, ktoré musí obašovať náležitosti podľa § 8 ods. 2 a jej prílohou musia byť doklady podľa § 8 ods. 3.⁴⁰⁾

Domnievam sa, že **striktne ustanovené (obmedzujúce) podmienky povoľovacieho konania** v tejto oblasti vrátane rozsiahlej rozhodovacej právomoci ministerstva zdravotníctva boli vedené snahou zákonodarcu **predísť zneužitiu OLPL**. Je logické, že prax si vynútila výnimky z týchto reštriktívnych obmedzení, preto zákon pripustil výnimku pri **zaobchádzaní s OLPL** (bez povolenia) v prípadoch taxatívne uvedených, napríklad podľa § 4 ods. **5 policajti a colníci** sú oprávnení držať OLPL podľa osobitných zákonov.

Vzhľadom na závažnosť problému sa zákon o omamných látkach, psychotropných látkach a prípravkoch v § 15 a 16 osobitne **zaoberá podmienkami na pestovanie a zaobchádzanie s kokou, konopou a makom siatym**, ktoré upravuje v súlade s Dohovormi OSN proti nedovolenému obchodu s OLPL zameranými na boj proti nelegálnemu obchodu, výrobe a inému nedovolenému nakladaniu s týmito látkami. V súlade s článkom 26 Jednotného dohovoru bolo podľa § 15 ods. 1 tohto zákona **pestovanie koky** na území Slovenskej republiky **zakázané**. **Pestovanie konopy** je podľa § 15 ods. 2 tohto zákona na území Slovenskej republiky **zakázané** s výnimkou pestovania na **výskumné alebo priemyselné účely**. **Dovoz a vývoz konopy je zakázaný** s výnimkou dovozu konopných semien. Na účely zisťovania prípadov nelegálneho pestovania konopy prebiehajú **monitorovacie akcie**, zistené a nedovolené prípady pestovania konopy sa riešia tak, že konopu priamo na mieste zlikviduje fytoinšpektor, a to za účasti polície. Pestovanie maku siateho na ploche menšej ako 100 m² je podľa § 16 ods. 4 tohto zákona možné **bez povolenia len na potravinárske účely**, pričom zákonodarca presne ustanovil aj ďalší postup, keď po zbere úrody maku treba ihneď **zneškodniť** makovú slamu alebo ju odovzdať výrobcovi OLPL, ktorý je držiteľom povolenia na takúto činnosť, tak, aby sa nemohla zneužiť na výrobu týchto látok. Pestovanie maku siateho na ploche väčšej ako 100 m² a dovoz, vývoz alebo tranzit makovej slamy na účely výroby OLPL podriadil zákonodarca v § 16 ods. 2 tohto zákona právnenému režimu

povoľovacieho konania, pričom ustanovil aj ďalšie obmedzujúce podmienky, napríklad kedy stráca udelené povolenie platnosť.

Dovoz a vývoz OLPL, podliehajúcich povoľovaciemu konaniu, je upravený vo **vyhláske Ministerstva hospodárstva SR č. 15/1998 Z. z. o podmienkach udeľovania úradného povolenie na dovoz a vývoz tovaru a služieb v znení neskorších predpisov**.

Je nesporné, že zákon o omamných látkach, psychotropných látkach a prípravkoch vo svojich ustanoveniach zvýšenou mierou dbá na predchádzanie akýmkoľvek **rizikám**, ktoré sú nutne spojené alebo môžu byť spojené so zaobchádzaním s OLPL, napríklad povinnosťami držiteľov povolení podľa § 14, ich oznamovacou povinnosťou voči ministerstvu zdravotníctva, povinnosťami pri objednávaní OLPL, vedení záznamov o OLPL, inventarizácii a porovnávaní zásob a potrieb, pri balení a označovaní OLPL podľa § 28 až 32 a ďalšími. Z hľadiska týchto ustanovení je osobitne dôležitý § 30 ods. 1, ktorý upravuje záznamy o OLPL. Z uvedeného ustanovenia vyplýva, že len pri OLPL, ktoré nie sú vo forme lieku, a pri OLPL I. skupiny a II. skupiny, ktoré sú vo forme lieku, je povinný každý, kto má oprávnenie nakladať s OLPL, bezodkladne zapísať do osobitného záznamu každé ich nadobudnutie, výdaj, veľkodistribúciu, dovoz a vývoz. Právny režim nakladania s odpadmi obsahujúcimi OLPL vrátane ich **zneškodňovania** upravuje osobitný predpis.⁴¹⁾

Rovnako nemožno nechať bez povšimnutia ani to, že zákonodarca v § 33 ods. 1 tohto zákona **zakázal reklamu OLPL a poskytovanie ich vzoriek pre verejnosť**. Výnimku povolil v odseku 2 tohto paragrafu, len pokiaľ ide informácie o OLPL určené **odbornej verejnosti**, keď výslovne ustanovil, že sa uverejňujú iba v odborných časopisoch a poskytujú sa pri podujatiach určených odbornej verejnosti, pričom podľa odseku 3 pri týchto informáciách možno poskytovať len vzorky OLPL III. skupiny v množstve a za podmienok uvedených v **zákone č. 220/1996 Z. z. o reklame v znení neskorších predpisov**. Tieto obmedzujúce ustanovenia zákona v uvedenej oblasti sú mimoriadne významné osobitne v tomto období, keď vplyv médií v súčasnom období nepopierateľne zasahuje na každom kroku do života jednotlivca aj spoločnosti.

Povinnosť vykonávať kontrolu zaobchádzania s návykovými látkami vychádza z Dohovorov OSN (pozri úvodnú časť článku). V § 38 sa ustanovuje, **kto vykonáva kontrolu a spôsob jej vykonávania, ustanovujú sa povinnosti**

ministerstva zdravotníctva, Štátneho ústavu pre kontrolu liečiv v Bratislave, ako špecializovaného pracoviska pre oblasť liečiv, a **samosprávnych krajov** podľa územnej pôsobnosti (**farmaceuti samosprávnych krajov**) vrátane pôsobnosti ďalších orgánov štátnej správy (**ministerstvá**). Kontrolované osoby sú podľa § 14 písm. j) povinné **umožniť** výkon tejto kontroly a poskytnúť **potrebnú súčinnosť**.

Porušenie ustanovených povinností zákon sankcionuje prísnyimi pokutami podľa § 39. Pri určení výšky pokuty (až do 1 000 000 Sk, a ak sa nedostatky neodstránia v určenej lehote, dvojnásobok pôvodne uloženej pokuty) sa prihliada na **mieru ohrozenia zdravia, verejných záujmov a na rozsah škodlivých následkov porušenia povinnosti**.

IV. Záver

Z hľadiska mimotrestnej úpravy omamných a psychotropných látok zastávam právny názor, že slovenská právna úprava v zásade rešpektuje záväzky, ktoré pre nás vyplývajú z medzinárodných dokumentov.

Zároveň považujem za potrebné zvýrazniť, že v podmienkach EÚ sa posilňujú pružnejšie prístupy, ktoré sa prejavujú v skrátaní obdobia zaradenia potenciálne nebezpečných látok do zoznamov umožňujúcich ich reguláciu a kontrolu podľa príslušných dohovorov OSN a dohodnutých v rámci Protidrogovej stratégie EÚ na roky 2005-2012. S poukazom na tieto okolnosti by bolo vhodné v podmienkach slovenskej právnej úpravy zvážiť možnosť prijatia legislatívnych opatrení, ktoré by umožnili zrýchliť a zefektívniť proces zaraďovania nových OLPL do zoznamu. Aktuálnosť tohto problému možno priblížiť na probléme ostatnej novely zákona o omaných látkach, psychotropných látkach a prípravkoch (zákon č. 455/2007 Z. z.). Návrh tejto novely bol vypracovaný a predložený do pripomienkového konania dňa 22. marca 2007. Následne dňa 13. septembra 2007 Národná rada Slovenskej republiky schválila text novely, ktorá nadobudla účinnosť dňa 1. novembra 2007. V tejto súvislosti by bolo zrejme vhodné posúdiť ústavnosť prípadnej legislatívnej zmeny v zákone o omamných látkach, psychotropných látkach a prípravkoch, ktorý by splnomocnil vládu alebo ministerstvo zdravotníctva na to, aby boli oprávnené vydať zoznam OLPL (a tiež ho dopĺňať) všeobecne záväzným právnym predpisom (nariadením vlády alebo vyhláškou ministerstva). V dôsledku tejto legislatívnej zmeny by doplnenie nových OLPL bolo možné v rámci zrýchleného systému,

a nevyžadovalo by zmenu zákona, tak ako je to v súčasnosti, a viac by vyhovovalo potrebám praxe. Poznamenávame, že takáto právna úprava by bola obdobná ako vo väčšine štátov EÚ.

Súčasne by bolo vhodné v tomto zákone upraviť, resp. doplniť, aj ďalšie sankčné opatrenia, ktoré by umožňovali postihnúť porušenie zákona, a to aj inštitút **prepadnutia veci** (použitej na porušenie zákona a patriacej osobe, ktorá zákon porušila).⁴²⁾ Táto úprava by bola v súlade s medzinárodnými záväzkami, ktoré ukladajú povinnosť konfiškovať OLPL použité na nezákonné účely.

- 1) Ku skutočnostiam, ktorým je venovaná pozornosť v tomto článku podrobnejšie pozri Čentéš, J.: Hmotnoprávne aspekty trestnej činnosti páchanej v súvislosti s nealkoholovou toxikomániou v Slovenskej republike, Národné monitorovacie centrum, Bratislava, 2007, s. 212, ISBN 978-80-88707-94-3. Pozri aj Šturma, P.: Potlačování nedovoleného obchodu s drogami v mezinárodním měřítku, Právní rozhledy, 1995, č. 9, s. 385.
- 2) Vyhláška ministra zahraničných vecí č. 47/1965 Zb. o Jednotnom dohovore o omamných látkach. Pozri aj dielo cit. V pozn. č. 1, s. 23 a text Preambuly Jednotného dohovoru.
- 3) Článok 1 Jednotného dohovoru definuje tri základné drogové rastliny, a to rastlinu konopu, ker koku a ópiový mak vrátane bezprostredných produktov (suroviny na prípravu omamných látok).
- 4) Článok 1 ods. 1 písm. j) Jednotného dohovoru.
- 5) Čepelka Č.: Odpovědnost států. Návrh článků 1 až 35 kodifikační úmluvy, Universita Karlova, Praha, 1985, s. 67.
- 6) Caballero, F a kol.: Droit dela drogue, Dalloz, Paris, 1989, s. 9.
- 7) Šturma, P.: Smluvní a mimosmluvní pravidla kontroly legálního obchodu s omamnými a psychotropními látkami, In: Právník 1995, č. 12, s. 1198.
- 8) Článok 1 ods. 1 písm. l) Jednotného dohovoru.
- 9) Dielo cit. v pozn. č. 7, s. 1195.
- 10) Oznámenie Federálneho ministerstva zahraničných vecí č. 458/1991 Zb. o dohodnutí Protokolu o zmenách Jednotného dohovoru o omamných látkach z roku 1961.
- 11) Článok 14 Protokolu o zmenách Jednotného dohovoru o omamných látkach. Primerane pozri aj Právní úprava drogové problematiky, Institut pro kriminologii a sociální prevenci, Praha, 1992, s. 12.
- 12) Šturma, P.: Potřeba smluvněprávní regulace kontroly drog a její vývoj, In: Právník, 1995, č. 1, s. 46.
- 13) Dohovor o psychotropných látkach nadobudol platnosť pre ČSSR 11. januára 1989 a bol publikovaný vo forme vyhlášky ministra zahraničných vecí č. 62/1989 Zb. o Dohovore o psychotropných látkach.
- 14) Článok 1 písm. e) Dohovoru o psychotropných látkach
- 15) Článok 36 ods. 1 a 2 Jednotného dohovoru.
- 16) Toto zakotvili vo forme odporúčania rezolúcie Hospodárskej a sociálnej rady 1981/7, 1991/44 a 1993/38.
- 17) Dielo cit. v pozn. č. 7, s. 1198.
- 18) Článok 13 ods. 1 Dohovoru o psychotropných látkach.
- 19) Článok 20 ods. 1 Dohovoru o psychotropných látkach.
- 20) Oznámenie Federálneho ministerstva zahraničných vecí č. 462/1991 Zb.

- 21) Segeš, I.: Drogy, legislatíva a jej aplikácia – vývoj na Slovensku, In: Justičná revue, 54, 2002, č. 8-9, s. 924
- 22) Primerane pozri Šturma, P.: Potreba smluvneprávnej regulácie kontroly drog a jej vývoj, In: Právnik, 1995, č.1, s. 4, Fico, R.- Kupcová, Z.: Boj proti praniu špinavých peňazí a ľudské práva, In : Justičná revue, 47, 1995, č. 11-12, s. 51.
- 23) Napríklad § 91 ods. 4 písm. g) zákona č. 483/2001 Z. z. o bankách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Primerane pozri Čentéš, J.: Podávanie správ o záležitostiach, ktoré sú predmetom bankového tajomstva, In: Justičná revue, 52, 2000, č. 2, s. 165 a Růžička, M. Problematika trestného činu nedovolené výroby a držení omamných a psychotropných látok alebo jedů, Právní rádce 2000, č. 3, s. II.
- 24) Napr. v podmienkach EÚ takéto opatrenie sú upravené v Nariadení Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 273/2004 z 11. februára 2004 o drogových prekurzoroch (Ú. v. EÚ L 047 z 18. februára 2004) a v Nariadení Rady (ES) č. 111/2005 z 22. decembra 2004, ktorým sa ustanovujú pravidlá sledovania obchodu s drogovými prekurzormi medzi Spoločenstvom a tretími krajinami (Ú. v. EÚ L 022 z 26. januára 2005).
- 25) V podrobnostiach pozri článok 17 Dohovoru OSN proti nedovolenému obchodu s OLPL, Dohodu o nedovolenom obchodovaní po mori (Oznámenie ministerstva zahraničných vecí č. 163/2004 Z. z.), Šturma, P.: Mezinárodněprávní aspekty spolupráce států při potlačování nedovoleného obchodu s drogami na moři, In: Právnik, 1996, č. 2, s. 163 a dielo cit. v pozn. č. 1, s. 40 a nasl. Pre úplnosť uvádzam, že označená Dohoda je otvorená pre členské štáty Rady Európy a na pozvanie Výboru ministrov Rady Európy aj pre nečlenské štáty, ktoré však v oboch prípadoch musia byť stranami Dohovoru OSN proti nedovolenému obchodu s OLPL (t. j. môžu to byť aj vnútrozemské štáty).
- 26) Ú. v. EÚ L 127/32 z 20. mája 2005.
- 27) Pozri článok 2 rozhodnutia Rady 2005/387/SVV a dielo cit. v pozn. č. 1, s. 28 a nasl.
- 28) Pozri článok 1, 4 a 5 rozhodnutia Rady. Primerane pozri aj Výročnú správu EMCDDA 2006: Stav drogovej problematiky v Európe, s. 15 a 55, ISBN 92-9168-261-6.
- 29) Primerane pozri Legislatívne odpovede na nové syntetické drogy 2000-2004, Generálny sekretariát Výboru ministrov pre drogové závislosti a kontrolu drog, Úrad vlády Slovenskej republiky, Bratislava, 2005, s. 10 a nasl.
- 30) Pozri bod 2 rozhodnutia Rady 2005/387/SVV.
- 31) Pozri bod 9 rozhodnutia Rady 2005/387/SVV.
- 32) Pozri dielo cit. v pozn. č. 29, s. 10 a nasl.
- 33) Belgicko, Nemecko, Luxembursko, Holandsko, Švédsko.
- 34) Dánsko, Grécko, Španielsko, Taliansko, Holandsko, Portugalsko, Fínsko, Švédsko, Veľká Británia.
- 35) Belgicko, Nemecko, Francúzsko, Luxembursko, Rakúsko.
- 36) V podrobnostiach pozri pozn. č. 29, s. 12.
- 37) Pozri dôvodovú správu k zákonu o omamných látkach, psychotropných látkach a prípravkoch.
- 38) V Slovenskej republike podľa dôvodovej správy k návrhu tohto zákona bolo od roku 2005 do marca 2007 doteraz zaznamenaných dvanásť záchytovej mCPP, v množstve od jedného úlomku až po takmer 10 000 kusov. Pozri aj časť III tohto článku.
- 39) Pozri aj Výročnú správu EMCDDA 2006: Stav drogovej problematiky v Európe, s. 55, ISBN 92-9168-261-6.
- 40) Pozri aj § 5 a nasl. zákona o omamných látkach, psychotropných látkach a prípravkoch
- 41) Zákon č. 223/2001 Z. z. o odpadoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

42) Obdobná úprava je napr. v českom právnom poriadku, a to v § 38 zákona č. 167/1998 Sb. o návykových látkach a o zmene některých dalších zákonů

